

Коли вік не має значення

БОГДАНА МАТІЯШ

29 КВІТНЯ 2021

Є приказка: «Коли Господь зачиняє двері, то відчиняє вікно». І я напевно знаю, що вона правдива.

Paolo Domeniconi

Я не встигла набутися зі своїми дідусями-бабусями: бабуся по мамі померла за два тижні до маминого одруження, татів тато відійшов до вічності, коли я мала неповний рік, а ще одна бабуся і дідусь померли, коли мені було, відповідно, 4 і 9 років. Такі ранні прощання

скорочують дитинство, позбавляють його особливого, тремкого зв'язку, що виникає між дідусями-бабусями й онуками, чия різниця у віці становить приблизно півстоліття. Ці двері зачинилися для мене занадто рано, але Бог відчинив не одне вікно — широко й просторо, подарувавши теплі приязні з людьми, котрі належали до інших поколінь, були значно мудріші, але ніколи не вивищувались. Уболівали за мене, співпереживали зі мною, довірили мені свої любов і дружбу.

Мій найстарший друг був старший від мене на 55 років. Коли озираюся назад, дивуюсь, як так сталося, що ми заприятелювали і що досі вважаю його одним із найближчих людей. Його знала більшість філологів, котрі вчилися в Києво-Могилянській академії в кінці минулого — на початку цього тисячоліття. Роман Струць, блискучий літературознавець, професор-емерит Університету Калгарі в Канаді, який під час Другої світової війни мусив тікати з України, почав знову приїздити на рідну землю після здобуття незалежності й упродовж десятка років у травні-червні викладав у Могилянці. Це були незабутні курси: «Іронія в літературі» й «Австрійська література». Під час лекцій і семінарів у нас починалися цікаві й палкі дискусії, і після пари ми радо продовжували їх із викладачем на подвір'ї студентського містечка або в їдальні за кавою. Уже не згадаю, як сталося, що ми почали листуватися, коли пан Роман від'їздив додому, до Канади. А коли, з огляду на стан здоров'я, перестав приїздити до України, нам, власне, й залишилися тільки листи, нечасті телефонні розмови (о, ця чимраз віддаленіша епоха без месенджерів!), а з появою Скайпу – довгі зустрічі біля екранів по різні боки земної кулі.

Дивно, але саме з Романом (по якомусь часі він попросив не називати його «паном» і перейти на «ти») я могла говорити про все на світі. Про дисертацію, яку писала, а тоді почала відходити чимраз далі від наукового письма, й усе написане стало ніби висипатись у мене з рук; про художню мову, яка дедалі більше проростала в мені. Саме для Романа я писала декотрі вірші з «розмов із Богом», коли він пережив чергову операцію на серці, і я не мала як його провідати, окрім листами... Він був одним із перших читачів моїх текстів; знав про мої «сердечні справи», і пригадую, як кинувся телефонувати мені з Канади, коли я написала йому про якусь приватну драму, після котрої декілька днів просто проплакала. Ми говорили про віру (в нього були складні з нею стосунки) і про Бога, про монастирі й розмаїті покликання, про людей, які стають літературознавцями, але так і не тямлять нічого в тому, що досліджують. Він розповідав мені про канадську природу, особливо про гори; про дружину, з якою розлучився, але все життя підтримував стосунки, про дітей та онуків, надсилав фото з ними. Ми говорили про життя, і саме спілкування з Романом Струцем теж було життям, потужним його струменем.

Кожен має свої таланти, і негоже ними міряться, тим

Більше, що всі ми отримали їх у дар.

У мене не було відчуття різниці у віці. Звісно, я усвідомлювала, що Роман старший на 55 років, і мала до нього глибоку пошану. Але не мала перешкод для довіри й любові, для відкритості. Здається, тоді я вперше відчула, що різниця у віці — дуже умовна річ. Що за свій вік людина так насправді не встигає серцем постаріти. Що той, хто не несеться високо й не сповнюється пихою, може бути вільним і молодим духом у вісімдесят; що простота й гідність, відсутність потреби вивищуватись, удавати із себе велике й неприступне цабе роблять людське серце непідвладним старінню; а водночас — що, загордившись і спілкуючись лише з «обраними», можна стати нестерпно старим і нудним уже в тридцять...

Згодом, у письменницькому середовищі, я ще виразніше відчула відсутність вікових бар'єрів. Пригадую, як під час мого першого закордонного літературного фестивалю, що відбувався у Братиславі, головний редактор польського легендарного часопису «Literatura na świecie», Пйотр Зоммер, старший за мене на 34 роки, майже одразу запропонував перейти на «ти», сказавши, що поети не повинні одні одним «викати». Було дуже легко перейти на «ти» з Ольгою Токарчук й іншими польськими письменниками, яких знаю, а також із більшістю українських (українські автори часом таки зберігають цю відстань між молодшими й старшими, що насправді не аж так корисно, як здається). І я особливо вдячна тим, хто не вибудовує довкола себе високих мурів; хто, хоч і знає ціну своєму письму і собі, дозволяє тим, хто поруч, почуватися на рівні із собою, бо має певність, що талант нічим його над іншими не підносить. Зрештою, кожен має свої таланти, і негоже ними мірятися, тим більше, що всі ми отримали їх у дар.

Що ми відкритіші, то менше значення має вік і решта відмінностей, які є між нами й іншими людьми — у цьому я маю стовідсоткову певність. Це міг би підтвердити й мій чоловік: між нами різниця в 19 років, але ми її не відчуваємо. Знаємо натомість, що наша зустріч і любов — це теж дар, і що, коли вона сталась, була саме вчасною.

Не знаю лиш, якою буду я з кожним наступним роком. Чи моє серце залишатиметься молодим і чи вмітиму приятелювати зі значно молодшими від себе, як колись зі мною заприятелював мій найстарший і вже, на жаль, покійний друг. Сподіваюся, мені випаде нагода цього навчитися.

Текст створено за підтримки проєкту Оксфордського університету «Нові горизонти науки й релігії у Східній Європі»,

профінансованого фондом Джона Темплтона (The John Templeton Foundation). Думки, висловлені в тексті, належать авторові й не обов'язково збігаються з поглядами фонду.

БОГДАНА МАТІЯШ

29 КВІТНЯ 2021